

Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Μητριαρχία: Υποθετικό κοινωνικό σύστημα στο οποίο η οικογενειακή και πολιτική εξουσία ασκείται από γυναίκες. Κυριαρχικός είναι ο ρόλος της γυναίκας στα οικογενειακά και πολιτικά θέματα. Οι ιστορικοί δέχονται πως οι πρώτες κοινωνίες είχαν μητριαρχική μορφή, το διάστημα όμως χρονικά ήταν ελάχιστο. Σε ορισμένες κοινωνίες στους αρχαίους πολιτισμούς υπήρξαν περιπτώσεις, που η γυναίκα κατείχε σημαντική ανεξαρτησία και υψηλή δημόσια θέση (Βαβυλώνα, Αίγυπτος). Η υψηλή θέση της γυναίκας στους λαούς αυτούς δεν πιστοποιείται μόνο μέσα από τα αρχαιολογικά ευρήματα. Φαίνεται κυρίως μέσα από τις μυθολογικές παραδόσεις αυτών των λαών: Ισταρ, Αστάρτη, Κυβέλη, Ίσιδα είναι όλα ονόματα της ίδιας θεότητας την οποία λάτρευαν ως δημιουργό της ζωής. Απέδιδαν σε αυτήν την αναγέννηση της φύσης και την λατρεία της γονιμότητας.

Πατριαρχία: Επακολούθησε μια μεγάλη περίοδος κατά την οποία υπήρχε απόλυτη κυριαρχία του άντρα. Στην πατριαρχική κοινωνία ο ρόλος της γυναίκας ήταν υποβαθμισμένος, θεωρούνταν κατώτερη και ότι ανήκε στην εξουσία του άνδρα. Η θέση της γυναίκας ήταν μειονεκτική σε σχέση με τον άνδρα και βρισκόταν σε απόλυτη εξάρτηση από αυτόν. Κοινωνικά υποδεέστερη, που εξυπηρετούσε βιολογικές ανάγκες, ήταν

προορισμένη δηλαδή μόνο για την αναπαραγωγή του είδους. Η κατάσταση αυτή επικρατούσε στην αρχαιότητα και σε όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα μέχρι τα τέλη του 18 αι.

ΟΜΗΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τα ομηρικά έπη της Ιλιάδας και της Οδύσσειας καθρεφτίζουν την ελληνική κοινωνία πριν και κατά τη διάρκεια του 8^{ου} αιώνα π.Χ. Εκεί βλέπουμε να κυριαρχεί ο θεσμός του οίκου με πατερναλιστικό χαρακτήρα και μόνο σε μεμονωμένες περιπτώσεις υπάρχουν γυναίκες που ασκούν κάποιο είδος εξουσίας. Συνήθως είναι μακριά από το πολιτικό γίγνεσθαι, δεν συμμετέχουν στη δημόσια ζωή και υπάγονται στην εξουσία του αρχηγού της οικογενείας. Παρ' όλα αυτά όμως είναι ελεύθερες να εκφράσουν την άποψή τους, συμβουλεύουν σε πολλά θέματα τους άντρες τους και διατηρούν το δικαίωμα να δραστηριοποιούνται εκτός του σπιτιού τους.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΜΙΝΩΙΚΗ ΚΡΗΤΗ

Το

μπάνιο της Βασίλισσας

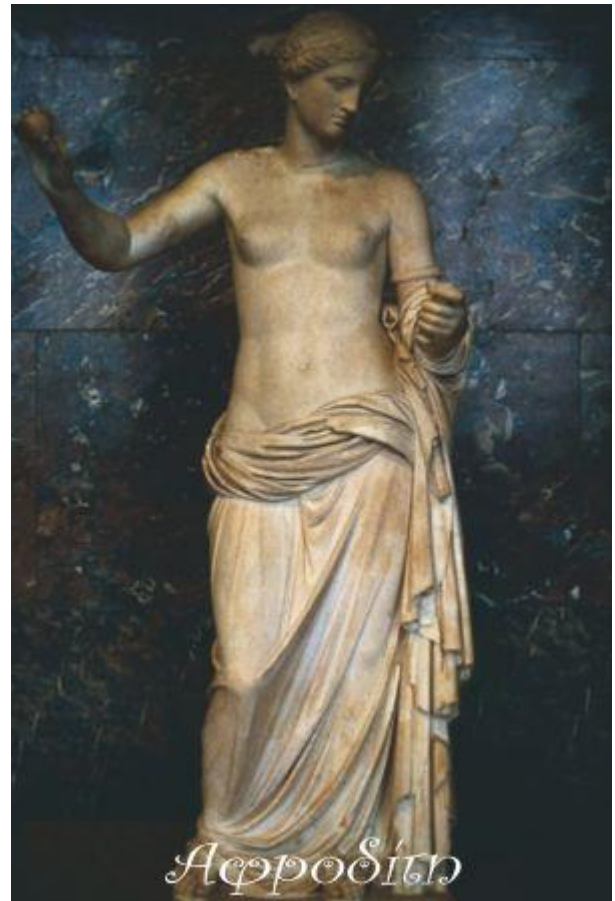
Οι Κυρίες με τα γαλάζια

Παριζιάνα

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά στη Μινωική Κρήτη ήταν η μεγάλη ελευθερία των γυναικών που συμμετέχουν σε κάθε εκδήλωση της κοινωνικής ζωής. Έπαιρναν μέρος σε κάθε είδους εξωοικιακές ασχολίες συμμετείχαν σε επικίνδυνα αγωνίσματα, εξορμούσαν σε κυνηγετικές εκδρομές. Έπαιρναν μέρος στις χορευτικές επιδείξεις. Τις ενδιέφερε η περιποίηση του σώματος, του προσώπου, των μαλλιών. Έβαφαν τα χείλια, τα μάτια τους, λέπταιναν τα φρύδια τους και φορούσαν κοσμήματα. Τα φορέματα προκαλούν έκπληξη γιατί αφήνουν ακάλυπτα τα στήθη, έχουν περίτεχνες ζώνες και πολλούς φραμπαλάδες. Φορούσαν μπερέδες καπελίνα και άλλα καλύμματα στο κεφάλι ενώ τα χτενίσματα ήταν περίτεχνα. Συμπλήρωναν την κόμμωση με ταινίες και δικτυωτά πλέγματα, αφήνοντας μικρές μπούκλες να στεφανώνουν το πρόσωπο.

**Η ισοτιμία των γυναικών στην Μινωική Κρήτη
φανερώνει μια ανώτερη αντίληψη της ζωής.**

ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Αθήνα – Σπάρτη

Στην αθηναϊκή πολιτεία η θέση των γυναικών είχε περιοριστεί στα όρια συγκεκριμένων χώρων της οικίας ,δηλαδή του *γυναικωνίτη*. Η Ατθίδα της εποχής εκείνης μένει περιορισμένη και τίθεται στο περιθώριο, έχει ελάχιστα δικαιώματα και συχνά δεν λαμβάνει ούτε καν τη στοιχειώδη μόρφωση. Το αθηναϊκό δικαϊκό σύστημα παραβλέπει τα όποια δικαιώματα των γυναικών και τις υποχρεώνει να ζουν μια ζωή άχαρη και στείρα. Η αντρική νοοτροπία όμως που ήταν υπαίτια για τον εγκλεισμό των γυναικών, διψούσε για εύστροφους συνομιλητές και για γυναίκες με πνευματικά ερεθίσματα. Οι λόγοι αυτοί οδήγησαν στη δημιουργία του θεσμού των *εταίρων*. Αυτές ήταν μορφωμένες γυναίκες που αποτελούσαν ένα είδος αντιδότη για την ελλιπή γυναικεία συντροφιά. Διάνθιζαν τις κοινωνικές τους συναναστροφές και αποτελούσαν τη μοναδική περίπτωση γυναικείας ευφυΐας.

Αντίθετα στην στρατοκρατούμενη Σπάρτη η θέση της γυναίκας παρουσιάζεται εκ διαμέτρου αντίθετη με την ισχνή αθηναϊκή πραγματικότητα. Βασικός σκοπός της σπαρτιατικής αγωγής ήταν η δημιουργία γενναίων και ατρόμητων πολεμιστών. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό ήταν η δημιουργία αντιστοίχως υγιών και εύψυχων γυναικών. Οι Σπαρτιάτισσες ήταν σχεδόν ισότιμες των αντρών και συγχρωτίζονταν ελεύθερα με τους άντρες. Είχαν γνώμη και άποψη για τα πολιτικά πράγματα , γυμνάζονταν και δεν ήταν καθόλου σεμνότυφες.

Ενώ οι Ιωνικής καταγωγής Αθηναίες είχαν ως πρότυπα αρετής την υπακοή και την υποταγή, το Δωρικό φύλο των Σπαρτιατών απέβλεπε σε γυναίκες με ψυχικά και ηθικά χαρίσματα, με δυναμικότητα και με πρωτοβουλίες.

Η Ασπασία σε αρχαίο γλυπτό που βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου (Πηγή: Περιοδικό Ιστορία εικονογραφημένη, τεύχος 14, άρθρο «Ασπασία», Γ. Α. Μενεγάκης, σελ. 89)

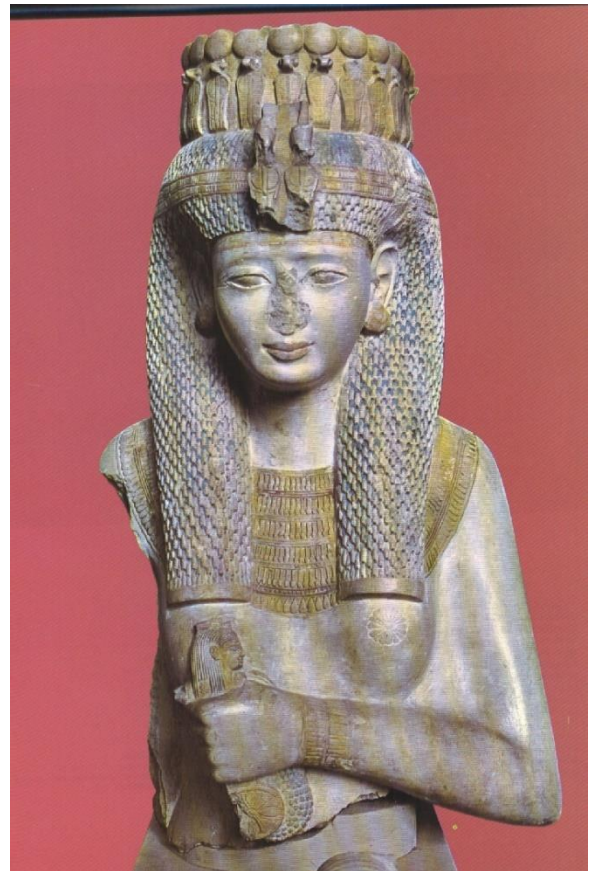
Hatzepsut. Ήταν η μόνη γυναίκα που πήρε τον τίτλο του Φαραώ. Αποτελούσε ωστόσο ήδη ισχυρή πολιτική μορφή πριν αναλάβει τα ηνία της Αρχαίας Αιγύπτου. Στα χρόνια της βασιλείας της σημειώθηκε άνθιση στο εμπόριο και τις τέχνες ενώ η όλη περίοδος χαρακτηρίζεται ειρηνική. Ένα υπέροχος ναός με εντυπωσιακή πρόσοψη «δεμένη» στο σκληρό τοπίο των Θηβών μαρτυρά το πέρασμά της από την ιστορία.

Nefertiti. (14ος αι.π.Χ.) Βασίλισσα της Αιγύπτου, σύζυγος του περίφημου Φαραώ Akhenaton, ο οποίος εισήγαγε, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα, το μονοθεϊσμό στην Αίγυπτο. Λέγεται ότι ήταν πολύ όμορφη. Αυτή η χάρη της αποθανατίστηκε σε πραγματικά κομψοτεχνήματα, ιδίως σε κεφαλές με λεπτή μύτη, εντυπωσιακά μάτια και ψηλόλιγνο λαιμό.

Cleopatra. (69-30 π.Χ.) Βασίλισσα της Αιγύπτου που άνηκε στη Μακεδονική Δυναστεία των Πτολεμαίων. Πάλεψε για να κρατήσει τη χώρα της ελεύθερη και, ως γνωστόν, ζήτησε κάποια στιγμή τη βοήθεια του Ιούλιου Καίσαρα. Ατόπημά της, το γεγονός ότι απόκτησε έναν υιό μαζί του, και άλλους 3 με τον Μάρκο Αντώνιο. Γρήγορα το ιστορικό ζευγάρι ηττήθηκε από τον Οκταβιανό Αύγουστο που ήταν και ο επόμενος Ρωμαίος Αυτοκράτορας. Αυτό που δεν έχει ακουστεί πολύ είναι ότι η Κλεοπάτρα είχε καλλιέργεια καθώς είχε σπουδάσει φιλοσοφία και είχε εντρυφήσει αρκετά στις διεθνείς σχέσεις της εποχής. Για την αλλαγή status της Αιγύπτου από βασίλειο σε ρωμαϊκή αυτοκρατορία, ας όψεται ο έρωτας και οι χαλεπές ιστορικές συγκυρίες...

Sammuramat(Σεμίραμις) (9ος αι.π.Χ.) Βασίλισσα του Ασσυριακού κράτους και πρωταγωνίστρια σε πολλούς μύθους. Συνόδευε το σύζυγό της στις πολεμικές συγκρούσεις, επέκτεινε η ίδια τις κατοχές τις Βαβυλώνας και έκανε αξιόλογα έργα που αφορούσαν την ύδρευση ακαλλιέργητων περιοχών περί τον Τίγρη και τον Ευφράτη. Έδωσε τη δική της αρχιτεκτονική πινελιά στην όμορφη πόλη της

Βαβυλώνας.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ – ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ενώ η χριστιανική θρησκεία αναγνώρισε τα δύο φύλα ως ισότιμα στα μάτια του Θεού και Δημιουργού, η περαιτέρω επιρροή της στο θέμα της γυναικείας ισότητας υπήρξε μάλλον αρνητική. Η Εκκλησία αποδείχθηκε ένας ευεργετικός παράγοντας ο οποίος έθεσε υπό την προστασία του το γυναικείο φύλο, προχώρησε στη δημιουργία μοναστικών ταγμάτων και άρχισε να περιθάλλει άπορες γυναίκες, χήρες και γενικότερα αναξιοπαθούντες. Παράλληλα όμως η γυναίκα χαρακτηρίστηκε από την αρχή ως πειρασμός και υπεύθυνη για την πτώση του Αδάμ και την εκδίωξη των ανθρώπων από τον παράδεισο. Ο ασκητισμός των πρώτων Πατέρων της Εκκλησίας επηρέασε τη θέση της γυναίκας αρνητικά. Κατά την διάρκεια του Μεσαίωνα πολλές γυναίκες βασανίστηκαν και κάηκαν στην πυρά από την *Ιερή Εξέταση* καθώς θεωρήθηκε ότι εμπορούνταν από την διδασκαλία του διαβόλου.

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ – ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ

Η ανάπτυξη των πόλεων και η δημιουργία των πρώτων αστικών κέντρων έδωσαν νέα ώθηση στον ρόλο των γυναικών, Η συμμετοχή τους σε εμπορικές συντεχνίες βελτίωσε την οικονομική και κατ' επέκταση και την κοινωνική τους θέση. Με τη στροφή προς την αρχαία ελληνική σκέψη και την ανακάλυψη της τυπογραφίας η μόρφωση των γυναικών αρχίζει να αποτελεί κεκτημένο δικαίωμα τους. Πολλές δέσποινες της περιόδου διαβάζουν με ευχέρεια τους Αρχαίους Έλληνες και Λατίνους συγγραφείς. Για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα ο *καλβινισμός* και ο *πουριτανισμός* επέφεραν ένα σημαντικό πλήγμα στον αγώνα των γυναικών για αναγνώριση του ρόλου τους. Όμως οι

όποιες επιπτώσεις ξεπεράστηκαν εύκολα από τις βασικές διατάξεις και τα θεμελιώδη άρθρα των κειμένων της *Γαλλικής Επανάστασης*. Οι αρχές της ισότητας είχαν καθολικό αντίκρισμα και για τις γυναίκες και αποτέλεσαν τη βάση για τη σημερινή τους χειραφέτηση.

Η αυτοκράτειρα Ζωή. Ψηφιδωτό 11ου αιώνα. Αγία Σοφία.

Μολονότι συμμετείχαν οι αυτοκράτειρες σε πολλές εκδηλώσεις της δημόσιας ζωής, η άποψη που κυριαρχούσε ήταν ότι αυτές έπρεπε να περνούν τον περισσότερο χρόνο τους στα διαμερίσματα των γυναικών. Δεν ήταν σπάνιο για πολλές αυτοκράτειρες να γέμιζαν το χρόνο τους υφαίνοντας ή κεντώντας. Πάντως κάποιες φορές - ξεπερνώντας τις ιδεολογικές απαγορεύσεις - μερικές αυτοκράτειρες άσκησαν μεγάλη επίδραση στα δημόσια πράγματα. Η Θεοδώρα στη διάρκεια της "Στάσης του

Νικά" με το θάρρος της έσωσε το θρόνο για τον Ιουστινιανό, την ώρα που εκείνος ήταν έτοιμος να διαφύγει από την Πόλη. Όμως, επειδή η Θεοδώρα ήταν γυναίκα, ποτέ δεν έγινε ίση του, δηλ. συνάρχοντάς του.

ΘΕΟΔΩΡΑ: ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ

Σύμφωνα με την ιδεολογία της εποχής η γυναίκα έπρεπε να περιορίζεται στο σπίτι της και να την ενδιαφέρει μόνο η αυτάρκεια του νοικοκυριού της. Στην πραγματικότητα όμως οι γυναίκες πολλές φορές βοηθούσαν τους συζύγους τους στο καπηλειό, στο πανδοχείο, στην ιατρική. Μαρτυρούνται περιπτώσεις γυναικών που ασκούσαν επαγγέλματα, όπως ιατρός, μαία, καλλιγράφισσα ακόμη και ναυκλήρισα. Τις μεγαλύτερες πάντως δυνατότητες συμμετοχής

στην οικονομική ζωή είχαν οι χήρες, που διατηρούσαν το δικαίωμα της διαχείρισης της οικογενειακής περιουσίας. Μετά τον 11ο αιώνα

οι πηγές μας δείχνουν ότι ένας μεγάλος αριθμός καταστημάτων λιανικού εμπορίου λειτουργούσε από γυναίκες. Επίσης γυναίκες ασχολούνταν με την παραγωγή και την πώληση τροφίμων. (Αρτοποιεία, φρούτα, λαχανικά). Μια στερεότυπη ασχολία των γυναικών ήταν η ύφανση (ακόμη και για τη βασιλική οικογένεια). Η παραγωγή υφασμάτων όμως από γυναίκες ήταν αποδεκτή στο βαθμό που κάλυπτε τις ανάγκες του νοικοκυριού κι όχι αυτές της ευρύτερης οικονομίας. Η ιδανική γυναίκα έπρεπε να είναι πλήρως υποταγμένη στον πατέρα της και το σύζυγό της. Πάντως μετά τον 11ο αιώνα, όσο αφορά τουλάχιστον τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, η απομόνωση της γυναίκας στο γυναικωνίτη είχε ξεπεραστεί από την πραγματικότητα (Άννα Κομνηνή, Άννα Δαλασσηνή) και η αντίληψη

για την κατωτερότητα της γυναίκας είχε χάσει αρκετή από τη δύναμή της.

Τέτοιες φωτισμένες γυναίκες με μεγάλη πνευματική καλλιέργεια - πέρα από την Άννα Κομνηνή - ήταν η φιλόσοφος Υπατία

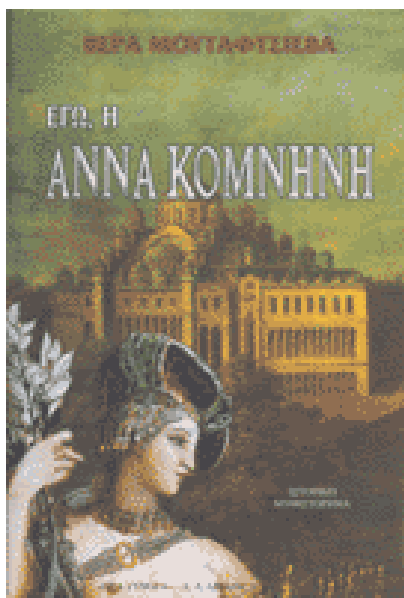
στην Αλεξάνδρεια, η Πουλχερία αδελφή του Θεοδοσίου Β΄, η σύζυγός του Αθηναΐδα-Ευδοκία, η σπουδαία υμνωδός της ορθόδοξης εκκλησίας Κασσιανή. Η ανιψιά του Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου, Θεοδώρα Ραούλαινα Παλαιολογίνα κατείχε στη βιβλιοθήκη της πολλούς κώδικες με έργα αρχαίων Ελλήνων κλασικών, ορισμένους από τους οποίους είχε αντιγράψει η ίδια.

Σε μια μικρογραφία από τη χρονογραφία του Ιωάννη Σκυλίτζη, βλέπουμε τη χήρα Δανιηλίδα, απλή γυναίκα με μεγάλη όμως περιουσία στην περιοχή των Πατρών, που υποστήριζε οικονομικά τον αυτοκράτορα Βασίλειο Α'.

Οι περισσότερες από αυτές τις φωτισμένες γυναίκες μορφώθηκαν όχι με το να φοιτήσουν σε κάποια ανώτατη Σχολή, αλλά με το να μαθητεύσουν κοντά σε κάποιον λόγιο λαϊκό ή κληρικό ή ακόμη και μόνο με την προσωπική τους προσπάθεια και μελέτη.

Κομνηνή Άννα(1083-περίπου 1153): ιστορικός και κόρη του Αλέξιου Α', αυτοκράτορα και ιδρυτή της δυναστείας των Κομνηνών. Το έργο της *Αλεξιάς*, γραμμένο μετά το 1148, αποτελεί ουσιαστικά έναν πανηγυρικό για τον πατέρα της και συγχρόνως είναι μία σημαντική ιστορική πηγή για την περίοδο που καλύπτει.

Άννα Δαλασσηνή

Σύζυγος του Ιωάννη Κομνηνού και μητέρα του Αλεξίου Α΄ Κομνηνού, μέλος της μεγάλης οικογένειας των Δαλασσηνών. Από το 1081 μοιράστηκε τη διοίκηση του κράτους με το γιο της Αλέξιο Α΄ Κομνηνό, για 20 ολόκληρα χρόνια.

Κασσιανή

Βυζαντινή ποιήτρια. Συνέγραψε επιγράμματα, γνωμικά, ως και εκκλησιαστικούς ύμνους (μεταξύ αυτών και το ιδιόμελο δοξαστικό που ακούγεται τη Μ. Τρίτη).

Eleanor of Aquitaine (1122-1202), Βασίλισσα της Αγγλίας και της Γαλλίας. Μια από τις μεγαλύτερες πολιτικές φυσιογνωμίες του 12ου αιώνα. Σε ηλικία 15 ετών παντρεύτηκε με Λουδοβίκο τον 7ο της Γαλλίας τον οποίο αργότερα χώρισε για να παντρευτεί τον Ερρίκο το 2ο, μέλλοντα βασιλιά της Αγγλίας. Έκανε 8 παιδιά, διατήρησε τη νόμιμη κυριαρχία της στη Ν. Γαλλία και ουσιαστικά βασίλευε μέσω των απόγονών της που επηρέαζε σε

μέγιστο βαθμό!

Joan d' Arc. Ήταν από οικογένεια χωρικών αλλά σύντομα κατάφερε να διεισδύσει στο στρατό και να τεθεί επικεφαλής του Σώματος του βασιλιά της Γαλλίας, Καρόλου του 7ου. Από τους Άγγλους πήρε την Ορλεάνη. Τελικά την έπιασαν οι Βουργουνδοί και την καταδίκασαν ως μάγισσα. Μια καλή δικαιολογία για να καεί στην πυρά ήταν το γεγονός ότι φορούσε πάντοτε αντρικά ρούχα κάτι που δεν επέτρεπε για τις γυναίκες η Εκκλησία.

Ιζαμπέλα της Castile (1451-1504), Βασίλισσα της Ισπανίας μαζί με το σύζυγό της Φερδινάνδο της Αραγονίας. Κυβέρνησε αυτόνομα φέρνοντας πολλές αλλαγές με στόχο τον περιορισμό της δύναμης των ευγενών που επαναστατούσαν και προκαλούσαν προβλήματα. Είχε μέσα της άφθονο θρησκευτικό φανατισμό και ήταν η γυναίκα που έφερε την Ιερά Εξέταση στην Ανδαλουσία. Έτσι 170.000 Εβραίοι έφυγαν από τον τόπο καθώς ήταν ανεπιθύμητοι.

Αικατερίνη των Μεδίκων (1519-1589). Γεννήθηκε στην Φλωρεντία μέσα σε μια πολύ δυνατή οικογένεια. Παντρεύτηκε το Δούκα της Ορλεάνης επειδή θα γινόταν Βασιλιάς της Γαλλίας. Έφερε κομμάτια της ιταλικής κουλτούρας στη Γαλλία όσον αφορά στο θέατρο και το φαγητό. Εκμεταλλεύτηκε ακόμη περισσότερο το πεδίο μετά το θάνατο του συζύγου της. Είναι αμφιλεγόμενη προσωπικότητα. Άλλοι λένε ότι συνέβαλε στη συμφιλίωση Προτεσταντών με Καθολικών κι άλλοι ότι έκανε ακριβώς το αντίθετο.

Αμίνα (1560-1610), Βασίλισσα της Νιγηρίας. Είχε την τύχη να γεννηθεί σε μια μητριαρχική κοινωνία και μάλιστα σε επίπεδο πολιτικής εξουσίας. Ήταν επικεφαλής του στρατού και μάλιστα με πολλές κατακτήσεις στις γύρω περιοχές. Στην ίδια αποδίδονται και τα αμυντικά τύχη που προστάτευαν το βασίλειό της. Έδωσε ώθηση στο εμπόριο του χρυσού και όχι μόνο. Στην τροχιά της τέθηκαν και οι γειτονικές μικρές πόλεις.

Jinga, Βασίλισσα της Αγκόλα (1582-1663). Είχε δύο βασίλεια υπό την κυριαρχία της. Διακρίθηκε για την σθεναρή αντίστασή της στους κατακτητές Πορτογάλους. Γιατί την υποχώρησή της, ακολούθησε η οργάνωση ανταρτοπόλεμου στα ανατολικά. Η ίδια πολέμησε και έκανε ισχυρές συμμαχίες με γειτονικά βασίλεια και τους Ολλανδούς. Όταν έφτασαν σε συμφωνία αρνήθηκε να πληρώσει φόρο υποτέλειας και τελικά το κράτος της δεν έδωσε ποτέ χρήματα στους κατακτητές.

Αικατερίνη Αυτοκράτειρα της Ρωσίας (1729-1796). Ήρθε από τη Γερμανία για να παντρευτεί σε ηλικία 16 ετών το Μέγα Δούκα Πέτρο. Σκηνοθέτησε το θάνατο του συζύγου της πήρε τα σκήπτρα στα χέρια και από τότε προώθησε όλες τις προοδευτικές ιδέες της εποχής φέρνοντας αλλαγές στην παιδεία, τη νομοθεσία και τις μορφές τοπικής «αυτοδιοίκησης» που υπήρχαν. Τα χάλασε ωστόσο με τους Πολωνούς τους οποίους οδήγησε στο διαμελισμό κόβοντας ουσιαστικά τη χώρα τους στα δύο...

Tzu-his, Αυτοκράτειρα της Κίνας (1835-1908).

Μετρέσα του Αυτοκράτορα και κατόπιν σύζυγος μητέρα του μοναδικού διάδοχου. Μετά το θάνατό κάθε απόφαση του υιού έπρεπε πρώτα εγκριθεί την ίδια. Αρνήθηκε να παραχωρήσει την εξουσία ακόμα και όταν ο γιος της ενηλικιώθηκε! Εκμεταλλεύτηκε της εισφορές για να χτίσει ένα της παλάτι...

και
του,
από
της
δικό

Liliuokalani, Τελευταία Μονάρχης της Χαβάης.

Ήθελε επίμονα να ξεφορτωθεί την αμερικανική κυριαρχία από το... νησί της. Βοήθησε μάλιστα στο να οργανωθεί μια μορφή επανάστασης. Ωστόσο η μοναρχία ήταν πλέον αδύναμη και η οικονομία σε μαύρα χάλια. Το αίτημά της για νέο σύνταγμα δεν ικανοποιήθηκε και καλώς ή κακώς η ίδια φυλακίστηκε.

Ελισάβετ Α΄ (1533-1603).

Βασίλισσα της Αγγλίας, η τελευταία της δυναστείας των Τυδώρ. Δραστήρια και αυταρχική, συνέχισε την πολιτική και εκκλησιαστική ταχτική του πατέρα της, απέρριψε την παπική επικυριαρχία και αυτοανακηρύχτηκε κεφαλή της εκκλησίας (Αγγλικανικής). Στις ημέρες της Ελισάβετ (ελισαβετιανή εποχή) η χώρα της γνώρισε μεγάλη ακμή σε όλους τους τομείς, και ιδιαίτερα στο εμπόριο και στα γράμματα (Σαίξπηρ, Βάκων κ.ά.).

Ισαβέλλα η καθολική (1451-1504)

Βασίλισσα της Καστίλης

Σύζυγος του βασιλιά της Αραγωνίας Φιλίππου. Οι δύο ηγεμόνες, στους οποίους ο Πάπας Αλέξανδρος ζ΄ Βοργίας απένειμε τον τίτλο των «Καθολικών Βασιλέων» υπέταξαν τους ευγενείς, οργάνωσαν την Ιερή Εξέταση, συμπλήρωσαν την επανάκτηση της Ισπανίας από τους Άραβες και βοήθησαν το πρώτο ταξίδι του **Χριστόφορου Κολόμβου** στην Αμερική.

Ἰσαβέλλα ἡ Καθολικὴ
Ὡρολόγιον τῆς Ἰωάννας
τῆς Τρελλῆς
Μουσείου Κοντέ,
Σαντιγὺ

Η ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ '21

Δεν είναι ούτε μια, ούτε δυο, ούτε μετριούνται καν οι γυναίκες της Ελλάδας που για όσα έπραξαν στον εθνικό ξεσηκωμό του 1821, έχουν κάθε δικαίωμα ιστορικό στον τίτλο της "ηρωίδας". Αν εμείς γνωρίζουμε πέντε, δέκα, είκοσι ονόματα γυναικών που ανδραγάθησαν, αν οι ιστορικές έρευνες θα φέρουν στο φως κι άλλα, το γεγονός που βαραίνει περισσότερο είναι ο ομαδικός, ο ομόψυχος ηρωισμός των Ελληνίδων του '21.

Καλά - καλά, δεν μπορούμε εδώ να διαχωρίσουμε το ανδρικό από το γυναικείο φύλο. Αν οι άνδρες είχαν την πρωτοβουλία στις μάχες, αν αυτοί ήταν που κράτησαν με τα όπλα τον αγώνα, οι γυναίκες στο σύνολό τους στάθηκαν το ηθικό τους στήριγμα, μοιράστηκαν με θαυμαστή ευψυχία με τις φοβερές, τις αλογάριαστες θυσίες του πολύχρονου ξεσηκωμού, κράτησαν τα σπίτια τους όσο μέναν απείραχτα από τη λύσσα του εχθρού και πάρα πολλές απ' αυτές, με το καρνοφίλλι στο χέρι, το γιαταγάνι, ζωσμένες φυσεκλίκια, πολέμησαν δίπλα στους άνδρες, παντού, στη στεριά, στο βουνό, στη θάλασσα,

από ταμπούρια, από κάστρα κι από καράβια. Πολέμησαν ολοκληρωτικά, με άφθαστη ευψυχία, με επιδεξιότητα, με ηγετικό πνεύμα, με δύναμη σώματος και καρδιάς. Ήταν οι ηρωικές Ελληνίδες του '21, για τις οποίες έγραψε ο Σολωμός τον περίφημο στίχο "Θαυμάζω τις γυναίκες μας και στ' όνομά τους μνέω"

Πολυπρόσωπη είναι η πινακοθήκη των ηρωικών γυναικείων μορφών που για κάποιο ξεχωριστό

κατόρθωμα ή συστηματικότερη πολεμική δράση ξεχώρισαν μέσα από τον ομαδικό ηρωισμό των άλλων. Να πρώτα η ωραία μορφή της **Μαντώ Μαυρογένους**, που

ήρθε στη Μύκονο από την Τεργέστη με τον πατέρα της και με δικά της χρήματα εξόπλισε δύο καράβια που μ' αυτά απέκρουσε μία επίθεση πειρατών, για να πάρει μέρος έπειτα στην επίθεση της Καρύστου. Ντυμένη αντρικά η Μαντώ, αληθινή αμαζόνα, εμπύχωνε τους νησιώτες. Μετά την απελευθέρωση, το έθνος τιμώντας την πολεμική της δράση της παρεχώρησε ένα σπίτι στο Ναύπλιο, σύνταξη, και της έδωσε τον επίτιμο βαθμό του "αντιστράτηγου", χειρονομία θαυμαστά... φεμινιστική, που δεν επανελήφθη πια στα χρονικά της νεότερης ιστορίας μας.

Αν έπρεπε τώρα να σταθούμε στην πιο ολοκληρωμένη γυναικεία μορφή που ξεπήδησε από τις φλόγες του εικοσιένα, άλλη δεν θα βρίσκαμε από την έξοχη και θρυλική **Μπουμπουλίνα**, την ατρόμητη καπετάνισσα της Ύδρας. Τ' όνομά της απηχεί τον αγώνα του '21, με την ίδια ένταση θρυλικής ηρωικής φήμης που το αντιλαλούν οι Μιαούληδες και οι Κανάρηδες, οι Σαχτούρηδες και όλοι οι άλλοι ένθεοι θαλασσομάχοι. Η μορφή της ηρωίδας αυτής ήταν εξαιρετική από κάθε άποψη. Δεν είχε την

πολιτισμένη, την εκλεπτυσμένη κατατομή της Μαντώ, όμως, που μας δείχνει μία ελαιογραφία της που βρίσκεται στο μουσείο της ιστορικής και εθνολογικής εταιρίας ήταν η προσωποποίηση της αδρότητας και της λεβεντιάς, κορμοστασιά κομμένη από τα τραχιά βράχια της Ύδρας, και σαν πελεκημένη από δυναμικό γλύπτη που θέλησε να της δώσει τα χαρακτηριστικά μιας ατίθας και επιβλητικότατης αμαζόνας. Ωραία, πλατυμέτωπη όπως οι γυναίκες

της Ύδρας, σχεδόν αγριωπή, ήταν πλασμένη για να τιθασεύει, να αρχηγεύει, να εμψυχώνει και να μάχεται με ακατάβλητο μένος. Ο Φιλήμων, γράφοντας γι' αυτήν, είπε: "ενώπιον αυτής ο άναδρος ησχύνετο και ο ανδρείος υπεχώρει".

19^{ος} ΑΙΩΝΑΣ – ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Κατά την ιστορική εκείνη περίοδο σημειώθηκαν κάποιες από τις πιο μεγάλες και πιο ριζικές αλλαγές με σαφές αντίκτυπο στην κοινωνική θέση των γυναικών. Η τεχνολογική έκρηξη και η μετατόπιση της γυναικείας εργασίας από το σπίτι στο εργοστάσιο, έδωσε στη γυναίκα την δυνατότητα να αρχίζει να δραστηριοποιείται ως μεμονωμένο άτομο και ξέχωρα από την οικογενειακή μονάδα. Ενώ μέχρι τότε η εκπαίδευση ήταν ρηχή και περιορισμένη στα απολύτως απαραίτητα , άρχισε σιγά σιγά να δημιουργείται η επιτακτική ανάγκη για μια πολύπλευρη και ολοκληρωμένη μόρφωση των κοριτσιών. Σταδιακά οι γυναίκες άρχισαν να προωθούνται και σε μη παραδοσιακά επαγγέλματα αν και πολλά Πανεπιστήμια με κατά παράδοση αντρικούς τομείς (όπως τα τμήματα ιατρικών και νομικών επιστημών) επέμεναν να κρατούν τις θύρες τους ερμητικά κλειστές για τις σπουδάστριες. Σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα όμως οι γυναίκες εισχώρησαν σε όλους τους κλάδους των επαγγελμάτων και άρχισαν να εργάζονται στο πλευρό των αντρών-συναδέλφων τους.

Κιουρί Μαρία

Marie Sklodowska-Curie (1867 - 1934)

Η πολωνίδα Marie Sklodowska ήταν πολλαπλά εξαιρετική προσωπικότητα. Το 1891 εγκαταστάθηκε στη Γαλλία και άρχισε να σπουδάζει Φυσική στο Παρίσι. Δύο χρόνια μετά ήταν η πρώτη γυναίκα

που πήρε πτυχίο Φυσικής στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης. Το 1895 παντρεύτηκε με τον χημικό Pierre Curie. Το ζευγάρι των επιστημόνων μελέτησε την ακτινοβολία που ανακάλυψε το 1896 ο Becquerel, για την οποία εισήγαγαν τον όρο «ραδιενέργεια». Ταυτόχρονα ανακάλυψε η Κιουρί τα ραδιενεργά στοιχεία Πολώνιο και

Ράδιο. Για τις εργασίες σχετικά με τη ραδιενεργή ακτινοβολία πήρε μαζί με τον άντρα της και τον Μπεκερέλ το βραβείο Νόμπελ Φυσικής για το έτος 1903. **Ήταν η πρώτη γυναίκα που βραβεύτηκε με βραβείο Νόμπελ.**

Μετά από το θάνατο του άντρα της λόγω ατυχήματος, διορίστηκε ως διάδοχός του στη θέση καθηγητή και έγινε η πρώτη γυναίκα καθηγήτρια Φυσικής στη Σορβόνη. Το 1911 πήρε και δεύτερο βραβείο Νόμπελ, αυτή τη φορά στη Χημεία, για την ανακάλυψή του στοιχείου Ράδιο. **Έτσι, είναι η μοναδική μέχρι σήμερα περίπτωση επιστήμονα που πήρε δύο βραβεία Νόμπελ σε διαφορετικές επιστήμες.**

Η ΜΙΑ ΟΨΗ...

Οι γυναίκες του 20ου αι. πέτυχαν:

- Να έχουν την ίδια εκπαίδευση. Το δικαίωμα στη μόρφωση και ιδιαίτερα την ανώτατη: Η γυναίκα κατέχει υψηλό ποσοστό στα πανεπιστήμια.
- Να ασχολούνται στα ίδια επαγγέλματα.
- Κατέκτησαν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι .
- Οι γυναίκες ανάλογα με τους επιστημονικούς κλάδους ή τις ειδικότητες καλύπτουν από 15 έως και 60% του συνόλου των διπλωματούχων των διαφόρων επιστημονικών κλάδων. Το ποσοστό μάλιστα των γυναικών και ιδιαίτερα των μηχανικών, που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων εξειδίκευσης, είναι υψηλότερο του ποσοστού των διπλωματούχων ανά κλάδο.

...ΚΑΙ Η ΑΛΛΗ ΟΨΗ

- Ενώ οι γυναίκες καλύπτουν το 67% των ωρών εργασίας του πλανήτη, εισπράττουν μόνο το 10% της αμοιβής και κατέχουν μόλις το 1% του κεφαλαίου.
- Σε όλη την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις στην επαγγελματική απασχόληση των δύο φύλων. Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών υπερβαίνει κατά 3 μονάδες το αντίστοιχο των ανδρών, ενώ το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παραμένει κατώτερο κατά 18,2% από εκείνο των ανδρών.
- Τα δύο τρίτα των 875 εκατομμυρίων αναλφάβητων της γης είναι γυναίκες, όπως και το 70% των φτωχών
- Η αμοιβή της γυναικείας εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε μέσο όρο είναι 76,3% έναντι των ανδρών. Και στην Ελλάδα, που είναι η τελευταία, των 15 χωρών-μελών, η Ελληνίδα παίρνει μόλις 68 δραχμές για κάθε 100 που εισπράττει ο άνδρας!
- Αναφορικά με τη συμμετοχή των γυναικών σε θέσεις κυβερνητικές, ανώτατων στελεχών και μάνατζερ επιχειρήσεων, η χώρα μας καταλαμβάνει την προτελευταία θέση μαζί με την Ισπανία (ποσοστό 12%), ανάμεσα σε 26 χώρες, με τελευταίες τη Γαλλία, την Ισπανία και το Λουξεμβούργο (9%), παρόλο που οι γυναίκες παράγουν το 55% του παγκόσμιου πλούτου (σύμφωνα με εκτιμήσεις του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την ανάπτυξη).
- Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι γυναίκες αποτελούν σχεδόν το 1/5 των μελών των εθνικών κοινοβουλίων με ποσοστό 20,6% κατά μέσο όρο, ενώ ο μέσος όρος της γυναικείας συμμετοχής στις κυβερνήσεις ανέρχεται στο 24,5%. Οι αποκλίσεις των ποσοστών αυτών μεταξύ των κρατών μελών είναι αρκετά σημαντικές. Αρκεί να συγκρίνει

κανείς, το ποσοστό του 12,66% του ελληνικού κοινοβουλίου με το 45% της Σουηδίας. Ο Νότος παραμένει ανδροκρατικός.

Από τη στιγμή, λοιπόν, που η γυναίκα μπήκε μαζικά στην εργασία, αναμενόμενη ήταν η εμπλοκή της και στην πολιτική. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι εφόσον θεωρητικά τουλάχιστον και πολύ δειλά στην πράξη, οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα της γυναίκας και του άντρα είναι τα ίδια, παρόμοια θα πρέπει να είναι και τα δικαιώματά τους στο πολιτικό γίγνεσθαι.

Καμιά κοινωνική αλλαγή δεν μπορεί να προχωρήσει με τις γυναίκες στο περιθώριο, στοιβαγμένες στη βάση της πυραμίδας της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

Παρά τις δυσκολίες στην κατανόηση και στη μέτρηση της ανάπτυξης, νομίζω ότι θα μπορούσαμε όλοι να συμφωνήσουμε, ότι η ανάπτυξη θα πρέπει να στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής της μεγάλης πλειοψηφίας του πληθυσμού. Επομένως, είναι φανερό, ότι ο αποκλεισμός των γυναικών από τις ευκαιρίες της ζωής και η διαιώνιση των ανισοτήτων λόγω φύλου, εμποδίζει την διαδικασία της ανάπτυξης.

Καθώς οι γυναίκες αποτελούν το μισό του πληθυσμού, η πρόοδός τους θα έπρεπε να θεωρείται ως ο ακρογωνιαίος λίθος της ανάπτυξης.